

a les Illes ni en el País Valencià, la costa del qual corre en direcció general de Nord a Sud, mentre que en el Princ. oscilla la direcció entre OSO. i SSO. Així és l'única manera com s'explica naturalment la desviació semàntica que el mot àrab ha sofert en passar a les llengües romàniques, i que és comuna a totes les llengües llatines: prova, doncs, que fórem nosaltres que el transmetérem a totes. Car aquesta desviació seria molt més difícil d'explicar partint de qualsevol d'elles: incompreensible donada la direcció de les costes tirrenes, provençals o andaluses, i també en les insulars.

L'it. *garbino*, que també es documenta des del segle XIII, b. ll. *garbinus* ja c. 1148, fou propagat des de Pisa, segons Vidos (*Parole Marin.*, 422-3, 93); així s'aprecia també pels documents primerencs que en dóna, als quals Pellegrini n'ha afegit d'altres també pisans, de 1397 i 1608 (en un article on dubta de la meua tesi catalana, en *Rendic. Accad. dei Lincei*, 1956, 157-80).² Crec que tenen raó en pensar en Pisa per a l'italià, però en lloc de suposar un préstec àrab directe, escau d'admetre que els pisans aprengueren el mot dels catalans en l'expedició conjunta que emprengueren amb Berenguer el Gran, a primers del S. XII, contra els moros de les Balears, o potser ja anteriorment en altres operacions que combinaren amb les forces del Comte d'Empúries, refermant-ho després la col·laboració italiana a la Conquesta de Tortosa. En primer lloc observem que en italià *garbino* és un terme literari i no popular (Petrocchi): contrast enorme amb el nivell popularíssim que té en les nostres comarques costeres.

Comprova la provenença catalana la variant italiana antiga *gherbino*,³ amb la seva *e* deguda a la pronúncia del català oriental, i l'altra variant *agherbino* (molt documentada per Vidos, i mal compresa per aquest, *DCEC* nota 3) que nasqué en les nostres locucions adverbials: *això és a garbí*, *allò és a llevant* (vegeu-ne més amunt testimonis). Una aglutinació així també a Vinaròs (*AlcM*).

Pel que fa al fr. *garbin*, és també forma exclusivament mediterrània, i s'han de distingir les primeres aparicions esporàdiques del mot en els italians B. Latini i Marco Polo, i fins en Joinville (cronista del Llevant francès), en els quals és naturalment un italianisme cru i individual, no assimilat per l'idioma, de l'ús comú, que s'inicia en Rabelais en el S. XVI, en el qual deu ser de procedència catalano-occitana.

El punt fonamental en el meu raonament és que el canvi fonètic de la terminació de l'àr. *ġarbí* en *garbino* no s'explicaria en el cas d'un manlleu directe de l'àrab, car els nombrosíssims adjectius àrabs en *-î* donen constantment *-î* en castellà i portuguès (cas poc freqüent en it., on l'arabisme escasseja, però allà també són en *-î*): *jabalî*, *albornî*, *baladî*, *turquî* etc.; o com a molt, i només en casos raríssims, *-in*, mentre que l'adaptació d'un mot català en *-î* canviant-lo en *-ino* és natural, atesa la correspondència fonètica entre els quatre idiomes romànics, i de fet es produeix normalment en gentilicis catalans d'origen àrab (*alacantí*,

tortosí, *pegolî*, *mallorquí* > cast. *alicantino*, *tortosino*, *pegolino*, *mallorquín*).

En àrab, *ġarbí*, com a adjectiu, en el sentit 'occidental', és ja corànic (Penrice, Dieterici), i pertany a la llengua clàssica (Firuzabadî, Freytag, Lane), i substantivat com a nom del vent figura en *PAlc.* i perdura tant en el Marroc (Brunot, *Textes Ar. de Rabat* II, 569) com a Egipte (Boqtor). És, doncs, evident que es tracta d'un mot àrab manllevat bo i fet ja; és una escapatòria de pur arbitri suposar que *garbino* fos una creació italiana feta amb un sufix italià *-ino* damunt l'arabisme *garbo* (mot rar en italià, de caràcter merament tècnic i no nàutic, per més que Pellegrini n'assenyali algun ex. en el S. XIII, com n'hi ha de *garb* en català antic, veg. infra).

Més que arbitrari fóra incompreensible que els italians haguessin anat a construir un mot de mariners sobre un terme d'ús solament erudit i gairebé arqueològic. I per què precisament en *-ino* (no pas un **garbano* o **garbesco* com fóra d'esperar)? Altrament el mateix Pellegrini ens forneix testimonis de *garbí* com a variant italiana, on el model cat. resta intacte i desment la teoria de Metzeltin. En àrab el pas de la idea d'allunyament a la de lloc occidental s'explica històricament per la desmesurada extensió de l'Imperi mahometà fins al Magreb i Al-Andalus.

DERIV.: *Garbina* (?). *Garbinada*, propi de la regió costera, i també les riberes de l'Ebre fins a Mequinensa: a Almatret i La Granja de l'Escarp (1935) me'l defineixen com a equivalent de 'marinada', que per l'Ebre amunt puja del SO. al NE. seguint la canal del riu en la major part del trajecte català d'aquest (Xerta-Flix i Riba-roja-La Granja), si bé també s'inflexiona a trossos cap a l'O. i en aquests canvia la direcció de la marinada. *Garbinal*. *Garbinell*; *garbinet*.

Garb: «Teles del *garp*, e vintenes, e canabàs --- pag<u>en la reva dreta, la corda --- un diner», 1284 i quasi igual en un doc. de 1295 (RLR IV, 371; v, 85), de l'àr. *ġarb* 'Occident', 'país llunyà' (=port. *Algarve*): segurament tota la locució sencera *teles del Garp* és manlleu de l'àr. *qumâšât al-Garb* 'teles teixides en el Magreb' amb substitució de *qumâšât* per la seva traducció romànica *teles*.

¹ Fent-los-ho precisar em diuen allí després que «migjorn és vent a *garbí*» sense altra diferència entre els dos que el ser el *garbí* un ventijolet i el migjorn un vent fort: la tendència cap això s'explica en un vent vinculat a les coses de la costa, mentre que *migjorn* és més usat pels navegants d'altura. — ² Hi ha insistit Metzeltin, *Terminologie des Seekompasses*, 268, 270; *EstRAramon* XIII, 43-55; sense aportar gaire de nou, prescindint, com sol fer aquest senyor, de les raons de la Lingüística, orb a tot el que no siguin dades documentals, i aclucant els ulls al fet que les condicions històriques i polítiques han engreixat artificialment la documentació castellana, portuguesa, francesa i italiana, i silenciada durant llargs segles la veu del català. És evidentment desencaminat suggerir que un terme interromànic, quan es tracta d'un arabisme, vagi néixer